

10

Naš rod

Číslo XIV • 1942/43 - XXI

Razpis nagrade

Učiteljska tiskarna v Ljubljani razpisuje nagrado 500 (petsto) lir za najboljšo mladinsko povest, ki jo je predložiti najpozneje do 25. avgusta t. l.

Povest mora biti pisana življenjsko stvarno in mora imeti umetniško vrednost. Obsega naj približno 2 tiskani poli (32 strani) formata »Našega roda«. Pisatelj bo prejel poleg nagrade običajni honorar.

Rokopis naj se predloži z geslom v Učiteljski tiskarni (Franciš-kanska ulica 6).

* * *

Rešitev križanke (iz 9. številke)

Vodoravno: 1. Tihi ocean, 7. oda, 8. dira, 10. doma, 12. Na (trij), 13. le, 14. lata, 16. red, 18. raj, 19. Cene, 20. ah, 22. vek, 23. paraden, 26. l. r., 27. niz, 28. vik, 30. aer, 32. hiteti, 34. rman, 35. rezač.

Navpično: 1. tod, 2. idol, 3. Hamar, 4. od, 5. cin, 6. era, 9. leden, 11. ataman, 13. len, 15. aj, 16. rek, 17. kaplar, 19. cen, 21. harem, 22. vezir, 24. dih, 25. sita, 28. vez, 29. kič, 31. Ra (dij), 33. Te (lur).

Izrečani za nagrade (iz 9. številke):

Avšič Alojzij, učenec IV. razr. deške vadnice, Ljubljana.

Moljk Josip, učenec V. razr. ljudske šole, Dol. Logatec, Martinhrb št. 22.

Marinka Bergant, učenka IV. b razr. na Grabnu, Ljubljana.

Grossmann Vladimir, učenec, Ljubljana, Gosposka ul. 3/II.

* * *

— Mama, zakaj me ne vzameš s seboj?
— Kamor grem, bi se dolgočasil, Jurček!
— Mar greš v šolo, mama?

*

Mihec: Tu je zapisano, da pade očetova krivda na otroke. Ali je to res, Jakec?

Jakec: Res! Zadnjič mi je oče napravil nalogo, pa sem dobil nezadostno.

*

Učitelj: Lukec, izračunaj! Prvo mesto je 200 km oddaljeno od drugega. Iz prvega odpelje šofer, ki vozi 50 km na uro, iz drugega pa 70 km na uro. Kje se bosta šoferja srečala?

Lukec: V bolnici, gospod učitelj!

V šoli razloži učitelj, kaj je monolog (samogovor).

Kmalu uganejo, da je dialog dvogovor.
— Kaj pa je, če se razgovarja mnogo oseb.

Nihče ne ve. Naposled se oglasi Mihec veselo:

— Ze vem, gospod učitelj! Katalog!

*

Stric Janez je bil odličen vojak, ima pa to napako, da se rad hvali.

Pred nekaj dnevi je spet razlagal svoja junaštva v vojni. Povsod je bil le on, izvršil je čuda hrabrosti, ni bilo junaka razen njega.

Ko konča, ga vpraša Lukec: »Striček! Kaj pa je ostalo za druge vojake?«

»Naš rod« izhaja v Ljubljani med šolskim letom.

Letna naročnina je za skupna naročila L. 20.— (2 liri mesečno), za posamezne naslove pa L. 25.—. Posamezna številka L. 250.

List izdaja »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani, zanjo odgovarja Francè Štrukelj.

Glavni in odgovorni urednik Ivan Tavčar.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Franciš-kanska ulica 6.

Tisk Učiteljske tiskarne v Ljubljani (predstavnik Francè Štrukelj).

Zamorček pripoveduje

(Odlomek iz romana za mladino)

I. Klas

V veliki, mračni hiši sem stanoval in nikamor nisem mogel. Življenje je šlo svojo pot, počasi, dnevi so bili dolgi, od jutra do večera prava večnost. Tako rad bi šel včasih ven, na sonce, v prostost, a moral sem streči belim ljudem. Begal sem od mize do mize, priklanjal sem se, prinašal in odnašal. Dan za dnem, dan za dnem, brez miru in počitka.

Bilo je zvečer, jaz pa truden, neizrečeno truden. Opotekel sem se, zgodila se mi je nesreča: posoda mi je omahnila iz rok in se razbila. Ustrašil sem se, natakár je že bil za menoj.

— Zakaj si razbil? — me je vprašal trdo, osorno. Vedno je bil neprijazen.

Pogledal sem ga, nisem vedel, kaj naj odgovorim. Zbegan sem se smejal.

Udaril me je po obrazu, da sem omahnil. In sram me je bilo, strašno sram, skril bi si bil najraje, v zemljo bi se hotel pogrezniti.

Ko sem pobral črepinje in jih odnesel v kuhinjo, me je že čakal poglavar, tisti, ki ima denar.

— Še smeješ se? — je vprašal.

— Saj se ne smejem! — sem se opravičeval.

— Nalašč si razbil! — je vzkipeł. Pogledal sem ga, njegov obraz je bil teman.

— Udaril me je! — sem se branil ogorčen, — Zakaj me je udaril?

— Ker zaslužiš! — je vzkliknil in je vzdignil roko.

— Ne tolci me! — sem kriknil, pa je bilo že prepozno.

Tisto noč sem prebedel. Na ležišču sem čepel, v meni je goreł ogenj. O mati, ko bi videla svojega žalostnega otroka! Ali misliš, kje je? Čuti li tvoje srce skozi neskončno daljo, kako mu je?

Ko je prvi svit tipal po strehah, sem vedel, da mi ni več obstanka v tej hiši, v tej ogromni ječi, pri teh mrzlih belih ljudeh. Proč, drugam, kamor koli!

Prisluhnil sem, ječa se še ni zdramila. Tiho sem zdrknil po stopnicah navzdol. In če bi me bil kdo ustavil, bi mu povedal naravnost: Tepli ste me, ne morem več ostati pri vas!

Nikogar nisem srečal v temi, bilo je še prezgodaj. Odklenil sem velika vrata in stopil v jutranji mrak. Hladno in neprijazno je bilo še zunaj, a meni je zavriskalo srce.

Počasi se je budilo veliko mesto. Tu in tam se je pokazal človek iz mraku. Srečal sem dečka, ki je peljal svež kruh, da je dehtelo okrog. Daj mi! sem ga poprosil. Dal mi je, zato sem mu pomagal peljati voziček. Postajala sva pred hišami, on je nosil ljudem, jaz sem varoval kruh. Na širokem trgu sem videl, kako prenašajo sadje. Bilo je prelepo, nisem mogel naprej.

— Pomagal bi! — sem omenil beli ženi.

— Kar pomagaj! — je dejala.

In sem prenašal košare, dokler se ni popolnoma zdanilo.

— Ročen si! — me je pohvalila in mi je dala sadja, da nisem vedel, kam z njim. Vesel sem bil, najedel sem se. O, kako je lepo, če človek ni prodan!

Kamor sem šel, povsod nova čudesa. Belih mož pa vedno več! Mravljišče! je bil dejal oni debeli, dobri kuhar. Zdaj sem ga razumel. Mravljišče, kamor sem pogledal.

Sam nisem vedel, kam bi se obrnil, ko se vzdigne krik.

— Zamorček! Zamorček!

Gledam, truma belih otrok leti čez cesto k meni. Vsak je nekaj nesel, ta v roki, oni na hrbtu.

— Kam pa greš, zamorček? — so me začeli izpraševati, ko so me bili obsuli.

— Nikamor! — sem povedal.

— Ali si iz Afrike? — me je vprašala deklica.

— Ne vem — sem dejal. Nisem razumel, kaj hoče od mene.

— Ne ve, da je iz Afrike? — so vpili dečki in so se tolkli po kolenih.

— Morda pa ni! — je ugovarjal nekdo. — Morda je rojen pri nas!

Vedno več jih je bilo okrog mene. Smejali so se mi, kakšne bele zobe da imam in kakšne črne kodre.

— Čigav pa si? — je spet vprašala deklica.

— Od nikogar! — sem pojasnil.

Niso mogli razumeti, pričeli so se pričkati.

— Zato ni od nikogar, — se je oglasil majhen fantek, — ker je kanibal. Kaj ne, da si kanibal?

Prikimal sem in sem se smejal.

— Saj nisi! — je dejala deklica.

— Seveda je! — se je gnal fantek. — Samo pogledjte ga, kako je grd!

Lepo oblečen deček je stopil k meni, se razkoračil in me dregnil s komolcem.

— Saj se le hvališ, da si kanibal! — se mi je rogal. — Mar misliš, da ti verjamem?

Tedaj so se razdelili. Eni so vpili, da sem, drugi da nisem. Vedno huje bilo, dva sta se spopadla, začela sta se ruvati.

Spet se je oglasil fantek s tankim glasom:

— Povej, koliko ljudi si že snedel?

Nisem vedel, ali bi se smejal ali jezil.

— Dva, — sem rekel. — Tretji boš pa ti!

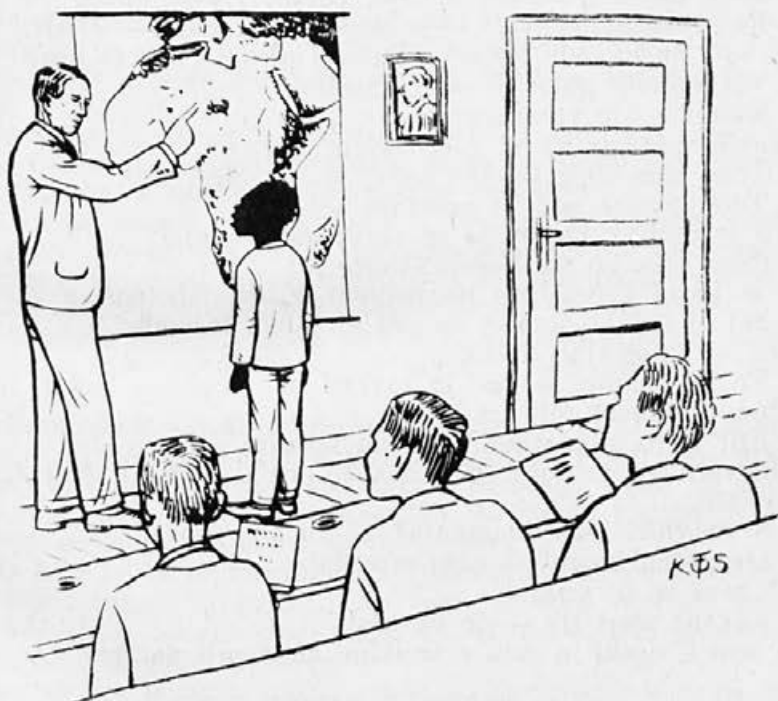
Da ste ga videli, kako jo je odtegnil! Kanibal! Kanibal! je vpil, da so se vsi ljudje ozirali.

— Ali ga boš res snedel? — so me vpraševali drugi.

— Seveda ga bom! — sem obljubil in se smejal. — Saj je tako majhen!

Majhni so se umikali, večji pa so še bolj silili vame.

— Veš, kaj? Z nami pojdi! Greš?

Šel sem. To vam je bilo krika in vika! Plesali so okrog mene, dokler nismo prišli do mogočne hiše. Ustavil sem se in pomišljal, pa so me kar vlekli noter.

— Z nami boš sedel! — so odločili in so me posadili na prostor. Tudi kruha in sadja so mi nekateri ponujali, a nisem bil lačen.

Kar pozvoni in v sobo stopi beli mož. Pogleda me, se začudi, potem pa se nasmeje.

— Kje ste ga pa ujeli?

— Saj me niso! — sem razložil. — Saj sem sam šel z njimi!

— Povabili smo ga! — je pojasnil pameten deček.

Beli mož pa vedno sprašuje. Tudi ta je začel izpraševati. Kje da sem, kaj da delam, kaj je moj oče, kako se imenujem in kaj vem, kaj še vse.

— Torej Butu — Butu se imenuješ! — Beli mož se je smejal. — Res, lepo ime!

In Butu — Butu je šumelo po dvorani, da sem se oziral na vse strani.

Beli mož pa je govoril.

— V črni svet potujemo — je dejal. — Zdaj gremo na ladjo, zdaj smo sredi morja —

— Saj ni res! — sem ga prekinil. — Saj sedimo tukaj!

Dečki so se zasmeli na vse grlo, beli mož pa je obtičal.

— Tudi ti si se pripeljal čez morje! — me je zavrnil — Nekje je svet, kjer si bil rojen. Kako se imenuje?

Nisem vedel. Prinesli so velik papir in ko so ga odvili, sem videl vse mogoče barve, rumeno, zeleno, rdečo, rjavo, okrog pa modro.

— To je temni del sveta — je govoril beli mož. — V Afriki nekje je kraj, kjer se je rodil Butu — Butu. Tudi ime ima ta kraj!

— Vrt sedmih palm — sem pojasnil.

— Kako? — je vprašal mož.

Ponovil sem, pa ni bil zadovoljen.

— Teče tam blizu kakšna reka? — je vprašal.

— Teče. Sestra noči ji pravimo.

Mož je molčal. Potem se je razveselil in dejal:

— Črna reka bo to, Niger! Glejte jo!

In je kazal krivo črto na papirju. Zasmel sem se.

— Saj ni res! — sem se oglasil. — Reka je voda!

Zdaj so se smejali dečki.

— Te že imamo! — me je zavrnil beli mož. — Sudan je tvoja domovina, Sudanček si!

— Kaj je to, domovina? — sem vprašal.

Odgovora nisem dobil. Beli mož je poslal dečka k črni deski, da je delal črte.

— Si že videl taka znamenja? — me je vprašal.

— Drugačna znam! — sem povedal.

Beli mož se je smejal.

— Kakšna znaš ti? — je vprašal.

Šel sem k deski in sem z velikimi znamenji načrtal:

BUTU — BUTU

Zdaj se beli mož ni več smejal.

— Kaj? — se je začudil. — Kdo te je naučil?

— Sam! — sem povedal.

— Ta vas bo še v vrečo spravil! — je dejal dečkom.

Dečki so molčali in me gledali.

— Čemu naj jih spravim v vrečo? — sem vprašal belega moža. Tako smešno se mi je zdelo vse njegovo govorjenje.

— Ker se nočejo učiti! — mi je razložil. Nato me je začel spet izpraševati. Vedeti je hotel, kaj bi rad bil.

— Poglavar na ladji! — sem povedal.

— Saj morda še boš! — je dejal. Potem je nekaj napisal, dal listič največjemu dečku in šla sva v hišo, ki je vsa šumela in ropotala.

Potepuh

Ljenko Urbančič

Stopil sem z majhne poštne jadrnice in se vzpenjal po kršnem bregu h glavni cesti. Na stezi se je med skalami sončil gad; ko sem ga opazil nekaj korakov pred seboj, sem se ustrašil, da mi je začelo srce naglo in močno biti. Iz studa in neupravičenega besa sem začel metati za njim kamenje, da bi ga zmrcvaril, toda bil je urnejši od mene.

Vročina je brezobzirna, zakaj sence ležijo na sever.

Pod borovci, kraj ceste položim telečnjak pod glavo in truden ležem.

Sila se mi toži po domu, daleč sem in sam, popolnoma sam.

Brez volje se dvignem, treba je dalje. Pred menoj se vleče neskončna, bela in trda cesta, na levi in desni se širi ravnina z grmičevjem.

Telečnjak se mi lepi na moker hrbet, jermena me režeta v ključnici. Žareče sonce me tako pritiska, da se mi ne da niti misliti. Topo štejem korake v razdaljah brzojavnih drogov.

Cesta se spušča in ko zavije v majhnem gozdiču, uvidim, da sem zaman pričakoval nekaj novega, kar ne bo več enolično in ubijajoče, zakaj pred menoj leži prav taka ravnina z grmičevjem, za las podobna prvi, in neskončna bela cesta jo deli na dvoje.

Niti enega ptičjega glasu ni slišati, zakaj živalce so se poskrile po grmovju in se potuhnile kakor učenci v šoli, kadar se znaša razbesneli učitelj nad njihovim tovarišem.

Koze stopicajo med tistim borim zelenjem in ga smukajo. Dečki, ki pasejo živali ali delajo družbo njihovim pastirjem, prepevajo, objestno kričijo in si režejo šibe. Ko ugledajo mene, si pomignejo in nekdo mi pokaže jezik. Nato prileti za menoj kamen in pade nekaj korakov vstran od mene na trdo cesto.

»Pa kdo te je to navadil?« vprašam popolnoma brez moči.

»Čakaj, čakaj, ko pridem do tebe, ti bom nategnil ušesa kot zajcu, boš videl, čakaj!« preti paglavcu od nekod izza grmovja moški glas, zato se pobalini unesejo.

Mogoče me je ubilo toliko sonce, ki mi je pritiskalo na možgane in me onespodobilo, da bi se sam uprl; mogoče se mi je zdelo tisto tako otročje in brezpomembno; najbrž pa sem bil mnenja, da sem brez pravice, ko sem vendar potepuh in je moj dom daleč.

Srečko

Sultanček na vlaku

*Sultanček se pelje,
skozi okno gleda
na zelena polja,
ki bežijo mimo.*

*Rosne in rjave
so oči njegove.
A še bolj otožne
so oči sosede —
Metka si jih briše,
ker odhaja Sultan,
Sultanček od hiše.*

V Iščičnem tolmunu

Narodna pripovedka, zapisal Peter Petrovčič

Bila je viharna noč, ko je nekdo trikrat močno potrkal na okence lesene kočice Vrbasovega Martina. Martin je bil siv čolnar, ki je prevozil s svojima čolnoma po Iščici tja v Ljubljano že dokaj drv in šote. Toda šota in drva niso bila njegova, prevažal jih je za malenkostno plačilo podnevi in ponoči bogatim kmetom.

Tudi nocoj se je brž napravil in prišel iz kočice. Pozdravil je čokatega moža s črno brado, ki mu je ukazal, naj ga takoj popelje s čolnom proti Ljubljani. Martin je hitro pripravil čoln ter odrinil od brega.

Burja je bučala preko črnega ljubljanskega barja in šumela z visokim trstjem, bičevjem in kolmežem, ki je bujno rasel ob vodi. Ker tujec ni več spregovoril, je molčal tudi stari čolnar. Tako sta se dolgo vozila, ko je nenadoma dejal tujec: »Ko pripelješ do prvega tolmunu, ustavi čoln in se vrni domov! Po plačilo pridi zjutraj v čoln, toda ne govori o meni živi duši, niti svoji ženi ne!« Ko sta priveslala do globokega tolmunu, je tujec vstal in v trenutku zrasel v velikana. Zavpil je z gromovitim glasom: »Povodni mož, kje si, da se poskusim s teboj? Jaz sem krimski mož!« To rekši plane iz čolna v vodo, ter porine čoln z veliko silo po Iščici nazaj. Iz razburkanega tolmunu pa so se slišali še dolgo besni kriki in težki udarci, da so se Martinu kar lasje ježili.

Ko je Martin prišel domov, ga je žena vprašala, koliko je zaslužil. Martin je bil tako preplašen, da je pozabil na naročilo krimskega moža in vse povedal ženi. Žena se mu je na videz rogala in mu dejala, da plačila ne bo nikdar videl. Toda komaj je Martin zatisnil oči, je šla gledat v čoln, koliko plačila je prinesel krimski mož. V čolnu je bil samo lončen lonec poln črnega oglja. Nejevoljna je strela oglje v vodo, lonec pa razbila na drobne kosce.

Zjutraj je šel Martin po plačilo v čoln, toda našel je samo razbit lonec, poleg njega pa nekoliko suhega zlata. Ponoči je namreč padlo iz lonca nekaj oglja v čoln in se izpremenilo v suho zlato. Ker ga je pa radovedna žena vrgla v vodo, se je izgubilo vse.

Zaman sta Martin in njegova žena še mnogo let pozneje iskala med kalužnicami in bičevjem zavrženo zlato. Tako sta se maščevali klepetavost in radovednost.

Noč

Stane Bračko

*Nekje je nad gaji tihimi
skoz mesečino srebrno
prehitel večer
plah netopir
in se potopil v črno ...*

*Noč ... noč ... in mir vsenaokrog.
Le tam, med dvema daljnima topoloma
je stopil v gaj v šumeči halji Bog ...*

Jurkica in Polžek

Milica Kitek — ilustr. Marija Vogelnikova

Tam, kjer so smreke najgo-
stejše, tam, kjer bukve segajo prav
do nebes, tam, kjer je mah najbolj
zelen in pesem ptičev najbolj ve-
sela, tam je velika država Goba-
nija. V nji kraljuje pod ogromnim
starim deblom veliki Jur Goban, ki
je tako star, da mu je glava že
čisto rjava in globoko povešena.
Tudi vidi le malo, zato ga morajo
njegovi dvorjani, mali Gobančki
nositi, opravljati in slačiti, kadar
gre spat v svojo mahovito kraljev-
sko posteljo. Samo podpiše se še,
če je treba razglasiti kako novo postavo, in še takrat morajo pod-
pirati njegovo roko štirje stražarji.

Njegovo ljudstvo je dobro. Hitre Jurčice in Jurčki pridno delajo
na polju, pasejo črne polžke in obirajo praprotno seme. Kralj ni
zadovoljen. Prestar je, rad bi imel naslednika, pa ga ni. Otroci so mu
pomrli, le mala Jurkica mu je še ostala. To so čuvali kot oko v glavi,
na štirih listih so jo nosili okrog, saj ni smela hoditi, da se ne bi
prehladila. Zato je bila Jurkica žalostna in njena lička so bledela,
da je kraljevega zdravnika zaskrbelo, če ne bo tudi ta kraljeva hčerka
umrla.

Ko je Jurkica nekoč sedela pred zelenim gradom, je žalostno
opazovala male gobice, ki so vse lahko tekale sem in tja, ne da bi
jim kdo branil. Kako rada bi poskočila za njimi, a si ni upala, vedno
so bili za njo tisti mrki stražarji. Lička so ji zbledela popolnoma,
čisto prosojna so bila, da se je zdravnik ustrašil in rekel kralju:
»Jurkica bo umrla, če je kdo ne reši, država Gobanija pa bo pro-
padla, ker ne bo naslednika.« Kralj je bil ves nesrečen in je poklical
hčerko. Prinesli so jo na štirih bukovih listih pred kraljevi prestol.
Jurkica bi rada stekla k očetu, a
ni smela. Zaihtela je in se ni mo-
gla utolažiti. Kralju se je storilo
milo, globoko je vzdihnil in ukazal
pisarju, naj hitro napiše poslanico
vsem gozdnim prebivalcem. Tako
je dal kralj razglasiti: »Kdor reši
mojo hčerko Jurkico bolezni, jo
dobi za ženo, bo moj naslednik in
povrh prejme še polno vrečo pra-
protnega semena.«

Bliskovito se je širila novica;
na vsakem drevescu so viseli ogla-
si, visoko v drevju so jo oznanjale

ptičke, po sončnih bregovih so trobile trobentice in zvonili zvončki.

Vse to je prišlo na uho malemu Polžku, ki je bil brez staršev. Pojedla mu jih je hudobna vrana. Stanoval je daleč za trinajstimi drevesi, na deblu zelene bukve. Misli si je: zakaj bi ne poizkusil sreče, nesreče je že itak dovolj. Potoval je dolge dni in noči in prišel do visokega mahu. Ni in ni mogel dalje. Vzdihoval je in se potil kar se da. Kar začuje nežen glasek: »Kdo pa je tam v mahu?« Polžek se prestraši, potem pa le odgovori: »Sirotek Polžek sem in bi rad čez ta mah, a ne morem. Pridi mi pomagat!« Kdo je bil? Jurkica! Stražarji so šli past lenobo, zaspali so v grmovju in Jurkica je bila prosta.

Poskočila je in stekla za glasom. Našla je Polžka, vsega prepotenega in upehanega, ponudila mu je ročici in šlo je! A vroče ji je postalo in prav težko je lezla z njim čez mah.

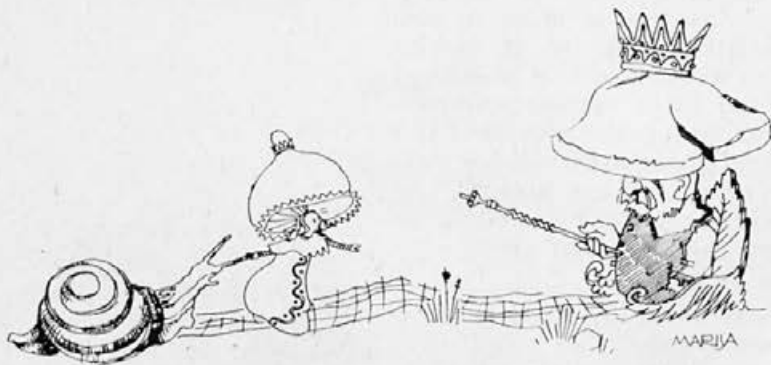
»Igrajva se!«, je rekel Polžek.

»Pa se dajva!«, je odgovorila Jurkica.

Na stražarje se še spomnila ni. Začela sta se loviti in skrivati. Jurkici je bilo sila prijetno, njen smeh se je razlegal daleč naokrog. Lička so ji zažarela in vsa srečna je bila.

V tistem trenutku so priheteli stražarji in, ko so zagledali ubogo Jurkico na tleh, so jo prestrašeni zgrabili in odnesli na nosilnice iz listov, da se ne bi prehladila. Držal se je je Polžek, a še opazili ga niso, ker so hiteli, da bi čimprej prišli v grad.

Kralj je ves zamišljen sedel na svojem prestolu in si podpiral trudno glavo. Kar pridrve služabniki in povedo, da je bila Jurkica na tleh in bo najbrže morala umreti. Takrat pa Jurkice ni več zadržalo na listu. Z enim skokom je bila pri očetu in se ga oklenila. Ko ji je oče pogledal v svetle oči, ga je prevzel njih blesk. Videl je rdeča

lička svoje hčerke in slišal njen radostni smeh. »Morda pa ne boš umrla«, je dejal. »Polžek me je rešil,« je dejala Jurkica; »ves gozd je bil najin, vsega sva obredla.« Polžek je stal zadaj in začudeno gledal, kar v glavo mu ni šlo vse to. Stari kralj Jur Goban pa se je obrnil k njemu in mu dejal: »Tako, zdaj si ti njen ženin in moj zet. Ne bom prelomil dane kraljevske besede, zapustil ti bom prestol. In še vrečo praprotnega semena ti dam navrh, kakor sem obljubil.«

Polžek ni verjel svojim ušesom. Šele ko je sedel na vreči praprotnega semena, je videl, da je vse gola resnica.

Junij

Gustav Strniša

Ko na valovih žitnih polj
se junij v sončnem čolnu pelje,
objema travnik, hrib in dol
ljubeče pestro cvetje stelje.

»Zum! Zum! Zum! Zum! Zum! Zum! Zum! Zum!«
čebele zjutraj zašumijo:
»Kdaj poln bo panj? Naprej! Pogum!
saj dnevi dela nas bodrijo!«

Pavlinček dviga se v nebo,
trep, leti, frli veselo,
privabil že polonico
nevesto v cvetno je kapelo.

Pop črni-rilčkar sladkosned
tam rožno vince pije,
prezrl poročni je obred,
pijan v pestiče rije.

Zum! Zum! Zum! Zum! Zum! Zum! Zum! Zum!
Povsod kipi življenje,
vrisk, petje ptic in drevja šum,
v naravi je proščenje!

Fedjica se pogovarja s punčko

Ivo Peruzzi

*Dobro jutro, moja Mica!
Treba bo umiti lica.
Brž poskoči v krilce sveže.
Križ naredi mi pravičen.
Potlej zajtrk bo obilen.
Kruh maslen, se ti prileže?
Z medom, morda s pravo marmelado?*

*Ali smetanasto čokolado?
Glej, da pridno še izpila
za želodček boš zdravila!
Kaj? Ti hočeš še frizuro?
Jaz ti že navijem uro!
Zdaj je pusto sonce, votel lonec.
Čakaj z mano, da bo zlega konec!*

Kako se ptiči godnjajo

Dr. Janko Lokar

Zanimanje za ptičji svet mi je prirojeno. Mikal me je že od otroških let. Mnogokrat sem letal pred Ivanjim (kres) kot pastir po steljnikih z željo, da bi se mi uslo praprotovo seme v žep, ne da bi vedel za to. Potem bi znal za vsa ptičja gnezda v kraju. Toda ta želja se mi ni izpolnila.

Nekaj let sem vstajal na Gregorjevo, ko se ptički ženijo, s sončnim vzhodom in skrivaj prebrskal trske v drvarnici, kar bi mi po prazni veri odkrilo skrivnost, kje ležijo gnezda.

Kmalu sem pa prišel do tega, da izvem za največ gnezd, ako poslušam, kje pojo samci. Ne daleč stran je bilo njihovo gnezdo. Za to nisem povedal nikdar nikomur v strahu, ker bi sicer prišli mravljinci v gnezdo in ga uničili.

Gnezda sem spoznal že po zunanosti, čigava so. Čizek n. pr. si pripne visoko in skrito na veji smreke gnezdece iz mahu in lišaja, kos pa ne gnezdi visoko in si stke gnezdo iz suhe trave, koreninic in mahu, kar premeša s prstjo, da se bolje sprime. Poljski škrjanec si izkoplje na polju za gnezdo jamico ter jo površno nastelje z mehko tvarino. Kobilar je umetnik v pletenju gnezda. Iz liča in volne napravi košarico ter jo obesi v rogovilo na konec šibke veje, v to košarico pa si postavi pravo gnezdo iz trave in mahu. Grlica si znosi preprosto gnezdo iz suhih vejic na ne posebno skritem kraju drevesa.

Mnogo vrst ptičev gnezdi v duplih, kjer si nekateri vališče nasteljejo, drugi ne (duplarji).

Zelo so me zanimali ponirki. Na kupčku na vodi plavajočega bička znese ponirek jajčeca, ki leže na pol v vodi. Ko zapusti gnezdo, pokrije jajčeca z vodno travo, da jih ni videti.

Ko sem dorastel, sem opazoval v steni nad Savico z daljnogledom tudi orlovo gnezdo. Merilo je približno kvadratni meter in je bilo narejeno iz povprek položenih vej hruške in macesna. Orel namreč ne gnezdi, kot pišejo mnogi, v pečinah visoko nad mejo, kjer se gozd neha, ampak pod gozdno mejo. To pa že zavoljo tega, da mu ni treba nositi hrane mladičem (ima jih 1—2) s težavo iz doline v višavo, ker jo nosi ne samo laže, ampak tudi raje v spustnem poletu z višave. Sploh ni v naravi orla, da bi se z muko vzpenjal v višino. Ne da bi zamahnil s perutmi, plava ob gorskem pobočju, nosen od dvigajočih se zračnih plasti, ali pa se vije v neštevilnih krogih zavojito pod modrino neba, kjer nam izgine izpred oči kot pika. Drugič zopet izpremeni svoj let z enim samim zamahom peruti, pritegne krila in švigne v strmem poletu čez dolino k bližnjemu višavju.

Če me je zmotila zunanost gnezda, sem ga prepoznal po številu, velikosti, obliki in barvi jaje.

Ptice vale razno dobo: dva, tri tedne ali še več. Ko pride mladič iz jajca, ki ga prekljuje sam ali mu ga naključujejo starši, da se lupina prelomi, je gol (golič) ali s puhom porastel (mahovec)). Pri nekaterih ptičjih vrstah ptiči takoj vidijo, pri drugih so eden do dva tedna slepi, pri nekaterih, kot pri prepelicah in jerebicah, tekajo nežni kečki že čez nekaj ur za materjo, rastejo hitro, morejo konec drugega tedna po malem že leteti in dorastejo s sedmim tednom.

Goliči niso za pogled lepi in so zelo kilavi. Pod toploto staršev pa jim puh ali mišja dlaka vedno bolj poganja. Perje se pokaže najprej na robih

peruti. Ptiček dobiva paličice, po katerih se spoznava njegova godnost. Naj-pozneje se pokrijeta s perjem vrat in trebušni del. Ko se prične ta pokrivati, se je približal čas, da se mladiči speljejo. Tudi to razdobje je različno. Orel n. pr., ki se izvali sredi junija, ne izleti do prvih dni septembra.

Z operjenjem postajajo mladiči živahnejši. Če lahko prodre do gnezda sonce, razgrinjajo peruti, da jih sonce godnja in da je temnega perja vedno več.

Kadar čutijo mladiči starše v bližini, odpirajo željno na široko kljunčke. Tak prizor opazujete najlaže pri lastovičjem gnezdu, ki jih po naših vaseh in tudi mestih ne manjka. Prilepljeno je pod napuščem, v kotu hleva ali na hodniku. Stara lastovica prileti kot puščica h gnezdu, pred njim pa potegne peruti nazaj, da zavre silo leta, iztegne nogi, se prime s krempljci za rob gnezda in spusti v odprti kljunček mladiča iz svojega žuželko, medtem ko ji visi ena perut ob gnezdu, z drugo pa mahlja nad gnezdom.

Opazoval sem tudi kragulja, ko je prinesel mladičem pišče. To je stiskal tesno k telesu in mu ni bingljalo v krempljih, kakor visi kozliček na slikah, ki nam kažejo s plenom letččega orla. Take slike so napačne, kajti tudi orl stiska letčč svoj plen k telesu, da ga ne ovira pri letenju zračni odpor, ki bi ga povzročal v krempljih viseči plen. Ptica dela torej po naravnem nagonu to, do česar se je prikopal človek šele po mnogih tehničnih poizkusih.

Na letanje se pripravljajo mladiči z mahanjem s perutmi. Tudi v zrak poskakujejo. Take vaje vidite lahko na domačem dvorišču pri piščetih.

Razen tega obračajo glavo na vse strani. Nekatere ptičje vrste, zlasti ujede, dosegajo v tem tako spretnost, da zavrtje glavo popolnoma okrog svoje osi, ne da bi se premaknile s telesom.

Starši vabijo mladiče iz gnezda s tem, da priletajo h gnezdu, se usedajo v njegovo bližino, a k mladiču ne pridejo. Končno pride trenutek, da se mladič opogumi in sfrči z gnezda. Večina jih je tako srečnih da pristanejo na cilju, nekateri pa padejo prej na tla. Vendar jih izvabijo starši na veje, odnosno na varen kraj, preden jih pobere mačka ali kak drug sovražnik.

Godenčič, to je ptič, ki je zapustil gnezdo, postaja z vsakim dnem samostojnejši. Njegov let je daljši in sigurnejši. Marsikaterega pelje v pisano življenje nekaj let, mnogokaterega pa v skorajšnjo smrt, preden je mogel zapeti zahvalnico materi Zemlji.

Sredi polja

Srečko

*Stoji sredi polja zelenega
marjetica, marjetica.
In krono belo nosi v laseh,
v svojih zlatih, zlatih laseh.*

*In v belo haljo odeta je
in z zlatom prepletena halja je.
Zvečer pa tiho zapre oči,
a jutraj jo sonce prebudi.*

*In Anica mala v polje gre
in trga bele marjetice,
in si jih vpleta v zlate lase,
in s sončkom v očeh po polju gre ...*

Ognjeniki v Italiji

Viktor Pirnat

S stotinami ognjenikov je posejan Apeninski polotok. Med temi so do danes ostali štirje, ki se nočejo in nočejo pomiriti. Najbolj znana sta Vezuv pri Neaplju in Etna na Siciliji. Med njima grozita na Liparskem otočju še Stromboli in Vulcano. Ni gotovo, da bi bili vsi štirje delujoči ognjeniki v neposredni medsebojni zvezi, čeprav so se zgnetli nekam blizu skupaj v dokaj ravni črti, dolgi približno štiri sto kilometrov. Nikdar še niso divjali vsi štirje istočasno. Če se je razjezil eden, so ostali včasih sicer zvišali svoje delovanje, nikdar pa ne vsi enako. Podoba je, da si žareča lava polagoma utira pot skozi zemeljske reže in ovire in da potem nekje duška svojemu gorečemu razpoloženju v strah in trepet bližnje in daljne okolice.

Vezuv je opravil svoje najstrašotnejše delo leta 79. po Kr., ko je pokril z lavo in pepelom cvetoča rimska mesteca Herkulanum, Pompeji in Stabie ter še nekaj okoliških naselij. Dandanes lahko vidiš njihove izkopanine. Pred tem je Vezuv miroval dolga stoletja, za tem pa je bilo njegovo vedenje polnih štirinajst sto let slično dandanašnjemu, to je, po razmeroma mirnih letih je tu in tam zopet zdivjal in uničeval, dokler se ni sredi tekočega tisočletja docela umiril. Dolgo je potem počival tih in pokojen, da se je vsa gora pokrila z zelenjem ter se je v ognjeniškem žrelu pasla živina. Nenadno pa je leta 1631. strašen izbruh znova opozoril svet, da podzemeljske sile pod Vezuvom ne spe. Po silovitosti razdejanja to divjanje ni dosti zaostajalo za onim leta 79. po Kr. In odtlej večni ogenj v njegovem žrelu ni več ugasnil. Noč in dan pritiska bajeslovni kovač Hefajst na svoj meh in Vezuv puha, večkrat malo zagodrnja, včasih pa izpljune nekaj kamenja in pepela, ki ga duši v grlu ter izbljuje del žareče snovi svojega drobvoja.

Ljudje se ga kljub temu ne boje. Čeprav je med najmanjšimi delujočimi vulkani na zemlji in edini na evropski celini, je vendar med vsemi najbolj znan in najbolj obiskovan. Dvanajst kilometrov južnovzhodno od Neaplja sredi cvetoče Kampanje, raja južne Evrope, se je dvignil njegov dvoglavi stožec okoli 1220 m visoko. Njegova višina, oblika in velikost žrela se stalno menjavajo. Potrpežljivi mezeg te prinese do roba žrela, blizu sto metrov niže pa se lahko tudi pripelješ z električno vzpenjačo.

Vse kaj drugega je mogočna sicilska Etna. Skoraj za pol kilometra presega še naš Triglav. 3300 m visoko se je povzpela, da njeno teme največkrat tudi sredi poletja pokriva sneg. Etna ni le najvišja gora južne Italije in njen najvišji ognjenik, Etna je med največjimi delujočimi vulkani na svetu. Iz njene gmote bi se dalo izoblikovati trideset Vezuvov. Pot do njenih številnih puhajočih žrel je zvezana z znatnimi težkočami. Izplača pa se že zaradi prekrasnega razgleda z vrha. Sicilija, Liparsko otočje in del Kalabrije leže kot na dlani, ob lepem vremenu se pokaže Malta. Nepozaben je gori sončni vzhod.

Istotako pa ostanejo človeku v spominu njena majava tla. Kaj pogosto se zazibljejo. Znatnejši potresi naznanjajo že dolgo vnaprej močne izbruhe. Etna je živa venomer, ni pa zaradi svoje obsežnosti tako nevarna kot n. pr. Vezuv. V starem veku je Etna le dvakrat tako silno divjala, da je njena lava dosegla morje. Tudi v tekočem stoletju je že nekolikokrat pokazala svoje vroče zobe, ki jih je zapičila globoko v svoje podnožje.

Po grozeči nevarnosti pripada tretje mesto otočku Vulkano, najjužnejšemu izmed sedmih Liparskih ali Eolskih otokov. Zdaj je sicer miren in tih, verjetno pa se je le potuhnil. V starem in srednjem veku je divjal grozovito, med vsemi sedanjimi štirimi ognjeniki najstrašnejše. Njegov pepel je zanašal veter globoko v Afriko in na Balkan. Pa se je Vulkano potem tako pomiril, da je trava prerasla njegovo žrelo in je podjeten človek v njegovem dnu postavil hišico. Po otočku je zamrgolelo delovnih ljudi, ki so nabirali žveplo, galun, salmijak, bor in druge proizvode ognjeniške zemlje. Nepričakovano se je leta 1888. žrelo odprlo, pogoltnilo hišico in njegovi izmečki so uničili ves dotedanji trud žuljavih človeških rok. Zdaj otoček le po malem izpušča svoje vroče pline, ponekod bljuje vrelo blato, na več krajih toplo vodo. Zanimiv je po oblikovitosti svojih tal in po številnih podzemeljskih jamah, zato privablja tujce med svoje redke vinograde in na najvišji vrh, ki dosega komaj 499 m. Otok je brez človeške naselbine in noben Liparčan si še danes ne upa na njegov varljivi vrh.

Najdobrovoljniji izmed vseh je še Stromboli, najsevernejši otoček Liparov. Prav za prav je to en sam vulkanski stožec, ki raste naravnost iz morja 926 m visoko. Vzpon ni lahek in vedno tudi ne brez nevarnosti. V eni uri pa si prehodil otoček okoli in okoli ter se pozdravil z vsemi njegovimi dva tisoč prebivalci, ki postajajo nemirni, če se zemlja predolgo ne zaziblje. Vsakih toliko minut puhne iz žrela plamteč oblak dima, v presledkih ene do dveh ur plane ven nekaj kamenja in pepela. Če je izbruh večji, spolzi žareča lava po strmem bregu navzdol ter pada v morje, ki se tam peni in pari, šumi in ječi kot trpinčeno bitje. Edinstven prizor! Čudovit pa je tak žareč slap v temni noči. Gledal sem ga in ostane mi nepozaben. Ni čuda, če so pobožni srednjeveški romarji, ki so se tam mimo vozarili v Sveto deželo ter čuli zamolklo ječanje votle gore in pritajeno sikanje toneče lave za bregom onstran kadečce se gore, v strahu sklanjali glave in se trkali na prsi. Prepričani so bili, da so v votlem Stromboliju vice, kjer se čutijo grešne duše, divji Vulkano dalje na jugu pa je bil zanje vhod v peklenko kraljestvo.

DROBNE ZANIMIVOSTI

Kulturne rastline

so v prvi vrsti tiste, ki koristijo človeku pri prehrani. Razširjene so po vsem svetu. V tropičnih predelih rasto sago-palma, kokosova palma (za olje), muškatni oroh, poper, kakao; uspevajo le pri veliki vročini in v stalni vlagi. Z manjšo zračno vlago se zadovolje razne kavine vrste, sladkorni trs banana in ingver (čebulna rastlina, ki daje dišavo). Njih domovina so Mehika, južna Amerika, zapadna Indija, vzhodna Afrika z Madagaskarjem in Arabija. V tropičnih stepah, ki imajo le malo drevja, uspevajo riž, sladkorni trs, koruza in banane, ki hočejo imeti mnogo toplote in tudi vode, čeprav ozračje ni vlažno.

V subtropičnih krajih (med zmernim in vročim pasom) rastejo bombaž, koruza, riž, dateljske palme, oljka, smokva,

mandelj in trta (v Sredozemlju: Alžir, Maroko, Španja, Italija, južni Balkan in Palestina). Največ čaja in riža pridelajo Kitajska, južna Japonska in pokrajina na jugu Himalaje. V srednji Evropi, v Mali Aziji, v toplejših predelih srednje Azije, v večjem delu USA (Ameriških zedinjenih držav) uspevajo do 48° severne širine pšenica, rž, ječmen, turšica in trta. Poletna in zimska žita in sadje — nikdar pa ne trta in turšica — uspevajo še v predelih od 48° do 60° severne širine: v severni Francoski, Angleški, Nemški, južni Švedski, v delu Rusije, južne Sibirijske, severne Kitajske in Japonske. Končno imamo še severne predele, kjer dozore le poletne žitne vrste, a nikakršno sadje.

Nekatere kulturne rastline se selijo in so zaradi tega zanimive. Pšenica nam kaže n. pr., kako si je osvajal arijski člo-

vek novi svet, Ameriko. Po poti, ki jo je prehodil, ga je spremljala ta žitna zvrst.

»Dom« kač

V Indiji umre vsako leto nad 20 tisoč ljudi zaradi pika strupenih kač. Zakaj? Ker ni pravega leka proti kačjemu strupu, kadar je dovolj močan. Pripravljajo sicer protistrup, a tega navadno ni takoj pri roki v primeru nesreče.

V Bombaju pripravljajo protistrup v posebnem zavodu. Odvzemajo strup 200 kačam, v glavnem kobram (naočarkam) in neki vrsti modrasov (daboia), ki jih drže v posebnih kletkah. Iz mešanice strupa obeh teh vrst delajo protistrup, ki je uspešen tudi proti ugrizu drugih strupenjač.

Kači je treba najprej odvzeti strup. Kako napravijo to? Najprej vzdigne delavec kubro iz shrambe z bambusovo palico, nato jo spretno prime za rep in spusti na preprogo. Da mu ne uide, jo tišči s palico k tlom, ji stopi na rep in jo končno prime za vrat. Vse to početje je prav nevarno.

Nato vzame delavec čisto čašo, čez katero je zgoraj napet pergament. Kača vgrizne in strup se poredi skozi pergament v posodo. Ko so kači odvzeli strup, ji vlijejo v žrelo jajčnega rumenjaka, da ji ne bi škodovala operacija. Pol grama kobrinega strupa zadošča za zastrupljenje 40 mož.

Če tak strup zmešajo s krvjo živali, ki so že dobile protistrup, pripravijo serum, ki obvaruje človeka pred ugrizom strupenih kač.

Nafta

Ko je nekomu prišlo na misel, da je s prehlapanjem očistil nafto ter jo napravil uporabno, so nešteti ljudje poskusili priti do sreče z iskanjem vrelcev »zemeljskega olja«. Ozemlja, ki so bila prej brez vrednosti prav zaradi nahajališč nafte, saj je ta smrdljiva tekočina kvarila celo pitno vodo, so naenkrat dobila izredno važnost. Beli osvojalcji so prepustili Indijancem v Ameriki nekatere pokrajine prav zaradi nafte, ker še niso vedeli, kaj bi z njo. Ko je prišla nafta na trg, je marsikateri Indijanec postal milijonar s to tekočino, ki se je najprej uporabljala kot petrolej za razsvetljavo, pozneje kot pogonsko sredstvo za vozila. Ko se je začela nafta uporabljati tudi za trgovsko in vojno mornarico, je nastala po svetu prava

borba za vrelce dragocenega olja. Svetovne sile Amerika, Japonska, Angleška in Sovjetska zveza so stopile v ospredje v znamenju izkoriščanja naftinih vrelcev. Po preračunavanju zemeljskih zalog nafte, ki so že odkrite, je človeštvo preskrbljeno za stoletja in stoletja. Če se bo posrečilo na cenen način pretvarjati premog v nafto, potem zadoščajo le kitajska premogovna nahajališča vsemu svetu za tisočletje. Prav tako ima Sibirija silnih rudnih zalog, ki še čakajo izkoriščanja.

»Beli premog«

Vodna sila je čudež, ki ga ustvarja sonce. Izžarevanje sončne toplote povzroča izhlapevanje vode, ki gre v ogromnih množinah v zrak in se potem vrača kot dež na zemljo. Z gora se steka spet v morje. Marsikje povzroča pri tem škodo, ki se včasih že v nekaterih urah razvije v nesrečo celih pokrajin. A človek si je znal pomagati. Zaprl je velike doline in zajezil vodo, da ni več poplavljal vseh pred seboj. Kjer je dolina ozka in sta si bregova posebno blizu, je zgradil jez, ki je ustavil vso povodenj z gora. Jez je iz betona, t. j. iz drobnega peska, cementa in gruša, in se strdi že v nekaj dneh. Da bo močnejši, ima obliko loka, ob katerega se uprejo množine vode kakor zidovje ob bok; zasidran pa je v trdo skalovje v dnu in ob straneh doline. Voda, ki bi sicer v strašnih množinah poplavlila vse pred seboj, je v zajezenem jezeru ukročena in priteče šele čez tedne in mesce do morja. Njeno silo pa ima človek v svoji oblasti. Taka umetna jezera niso nikakršna nova zamisel, ampak so stara kakor človeška omika sploh. Že v starem Egiptu in v Asiriji so zajezevali vodo, da so z njo umetno namakali polja. Dandanes se gradijo jezovi v prvi vrsti zato, da se z njo proizvaja električna sila. Zajezeno vodo napeljejo po ogromnih ceveh v globočino, kjer vrtil silna turbinska kolesa. Ta kolesa sukajo z veliko naglico magnet mimo mehkega železa, da se v žičnih ovojih zbuja električni tok. Iz takih dinamo-strojev se po mogočnih žičnih kablilih prevaja elektrika na vse strani v bližnjo in daljno okolico. Tam vozi tramvajske vozove in železniške vlake, sveti s sto tisoči žarnic in goni stroje v nešteti tovarnah.

Vodna sila zmaga po vseh delih sveta: nad 50 % električnega toka se proizvaja s pomočjo vode. Upravičeno so imenovali vodno silo »beli premog«, ki ima pred premogom še to prednost, da se nikoli ne izčrpa, ker je kroženje vode večno in nikdar ne preneha.

FERRUM LEON STUPICA

LJUBLJANA — GRADIŠČE 2
(poleg Uršulink)

železnina,
kuhinjske potrebščine,
poljedelski stroji

Franc JAGER

tapetništvo — dekoracije
LJUBLJANA, Sv. Petra c. 17
Tel. 20-42

Priporoča se za vsa elektrotehnična dela in dobave

ELEKTROTEHNIČNO PODJETJE

Mihelčič Ivan - Ljubljana
BORŠNIKOV TRG 1 — TEL. 27-04

Kar potrebuje mladina v šoli in doma,
dobi po nizkih cenah

v Učiteljski knjigarni
LJUBLJANA, FRANČIŠKANSKA ULICA 6

URE in optične pred-
mete po nizkih cenah

J. VILHAR, urar
Ljubljana, Sv. Petra c. 36

Klišeje eno- ali večbarvne, za časopise,
knjige, razglednice itd. izdeluje

klišarna »Neografika«

Ljubljana — Sv. Petra nasip 23

ROBERT GOLI

specialna zaloga platna,
belega in pralnega blaga

LJUBLJANA, Selenburgova ulica št. 3

AUGUST KADUNC
LJUBLJANA
Mestni trg 8

PERILO lastnega izdelka — OPREME za novorojenčke

FR. P. ZAJEC

izprašan optik in urar
LJUBLJANA
sedaj Stritarjeva ulica 6
pri frančiškanskem mostu
Telefon št. 4486

FABIANI & JURJOVEC

LJUBLJANA, STRITARJEVA ULICA 5

Velika izbira damskega in moškega blaga, preprog,
zastorov, odej, perja, puha itd. Postrežba solidna!

VLOGE
POSJOILA
VREDNOSTNE PAPIRJE
KLIRINŠKA NAKAZILA
VSE BANČNE POSLE SPLOH
na knjižice in tekoče račune spre-
jema in obrestuje najugodnejše,
daje proti zadostnemu kritju,
kupi, prodaja, lombardira in posoja,
izvršuje in
opravi

HRANILNICA LJUBLJANSKE POKRAJINE
LJUBLJANA z ekspoziuro KOČEVJE

Jantes Iva

LJUBLJANA, MESTNI TRG 14

trgovina s čevlji

*priporoča svojo lepo izbiro čevljev
domačega izvora. — Ročno delo*

N u d i m o s a m o s o l i d n o b l a g o !

Lekarna

Mr. Deu-Klanjšček D.

(prej Kuralt)

Gospodsvetska cesta 4 — Tel. 39-20

*Izdaja zdravila za vse bolniške blagajne
Zaloga tu- in inozemskih specialitet*

F. & P. PERLES
prej ELITE

izdelovanje damske in moške konfekcije

Ljubljana — Prešernova ulica 9

*Prodaja damske, moške in
deške konfekcije. — Prvo-
vrstno izvrševanje po meri*

Telefon 2051

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

Sodnodedepozitni oddelek, hranilniki, tekoči račun

Pupilarno varna

Izplačuje „a vista vloge“ vsak čas, „navadne“ in „vezane“ po uredbi

Za vse vloge in obveze hranilnice jamči Mestna občina ljubljanska

MANUFAKTURNA TRGOVINA

ZAJC JOŠKO

LJUBLJANA

NABREŽJE 20. SEPTEMBRA

POLEG TROMOSTOVJA

